

MAGYAR HADISZABÁLYZATOK GYŰJTEMÉNYE.

I.

A MAGYAR LOVASSÁG REGULAMENTUMA 1722.

Salutatiokrul.

LGYEN szükséges dolog, hogy az generalisságh közt karakterekhez kepest distinctió títessik, valamint hogy magok közt is gradatim viszik vighez szolgálattyokat.

Kéirt legh először is tudni köl, hogy fölséges urunk s aszonyunknak, a midőn az regiment paradajában ki állitatot, háromszor hajtatik megh az kard és zászló jó millyen,¹ ugy hogy az zászlónak hegye egy araszszal álab essik az koplája alsó végénél, melly okbul akkor az sárkából (standar schuchbul) kivetetik és az három salutatio utan ismint viszatitetik observálván mindazonáltal, hogy ezen salutatiokon senki megh ne hajcsa vagy görbicse magát, ha nem merőn megh ülle az lovat és bátran szemibe nézen annak akit salutál: az kardot pedik ki ki ugy tarcsa lóháton ülljön, hogy az markolattya az övinél és az hegye az bal karjának közepin által, az faka ellemben az teste s az éle ki fele essik: salutálván pedigh az kardot lapjára fordítva markokban olly formán hogy az hegye job kézre essik.

Hasomlókíppen salutáltatik az mezzei feő generalis is, ha nem hogy ennek csak egyszer hajtatik megh az zászló s a kard.

Az többé generalisságnak pedigh csak egy kevéssé hajtatik megh az kard, es olly formán revereáltatnak minnyájoktul.

Ezen salutatiot ugy observályák tiszt uraimék, hogy a midőn az salutandus (akar jobrul s akár balrul jőjön) már mindenike fele

¹ mélyen.

érkezik, az harmadikat akkor tegye, midőn éppen egyenyessen ellemben által vagyon tüle.

Hogy ha pedig az eghisz regimentnek egyszersmind köllene salutálni oda érkezésivel az salutandusnak, tehát az tisztek vigyáznak egymásra, hogy egy tempo alatt véghez mennyen, de ugyan csak az után ki ki maganyossan salutál, ha az regiment előtt el migyen az salutandus.

Néha gyalog is nyomakodik ki az regiment illyes alkalmatossággal, akkor az tisztek flintát fognak kezekben s avval salutálnak, mellyel olly positurában helheszteti ki ki magat, hogy az flintat az job lábatul egyenyessen egy lépésnre ki allítja, kezivel az fölső víghin által egy unival megh fogvan és az acsillyanak az szarkanyat a föld fele fordítvan, az ball lábat is egy féll lépésnre a jobtul egy éranys képpen megh veti, ha salutál, az flintát az job labhoz veszi azutan egyenyessen le ereszti az kezit és az középit fogja harmadszor csak nem az acsillyánál s ugy veszi föl és egyszersmind az bal kezivel az süvegít fogván avval tiszten complementumot, job kézel pedig az flintával mellyet ugy alkalmaztat, hogy valamint az keziben tartya egyenyessen a job labavál reverentiát tévén, akkor az flintat is megh hajtya kezivel ugy hogy az csúnek az vighe a földtül egy arastnira esik, s onnend maga fele vivén esmint be eresze, mint az előtt logo keziben tartottya, miglen a salutatot (vagy salutatiokat ha fölséghez urunknak vagy aszonyunknak történék gyalog tenni, de akkor a térdet is megh köll valamennre kinek kinek hajtani, de mezőn álva) ell nem vigezte s az után ismint ellőbbi posituraiban helyheszteti maghat,¹ midőn flintával olly képpen vagy akarni alkalmatossággal is gyalog macsírosz a tiszte, az bal kezivel az flintanak az véghit fogja, s ugy részült balra föll fele mint egy magához szorította ;

Ha valamely stabbeli quartilyon, erősségben, a hol praesidium vagyon és királyi városon által, vagy mi feő renden lévő méltóság, minister residentiaja mellet a holl maga jelen volna, köllene macsirozni az regimentnek, vagy compagniáknak, dob s trombita szóval és kivont fegyverrel illik hogy megh böcsültessenek, de az zászlók csak pro ratione qualitatum et circumstantiarum eresztetnek megh s ollykor az időnek miveltya sem engedi, ho (így!) ki bontatassanak.

Itt is az observáltatik, az ollyan heleken minimó commenderozó tisztek vannak s ha fölleb valók-e, vagy ha egyéranzo tisztsigben valók

¹ Régi formája a tiszteletadásnak. V. ö. *Jähns: Atlas zur Geschichte des Kriegswesens.* 80. l. 22. ábra.

idősbek-e, mint az aki az regimentel macsirosz? vagy ha maga is jelen volna az oberster és ahöz regulája ki ki magát saját szemilire nézve, úgy hogy vagy amaz jön ki elejében, minek utánna tudtára adatot volna leendő transitusa s vele együtt előre mennek bé maghok, azomban más sub alternusa viszi által az népet, vagy is más módot keresz és más felül migyen magyanossan a statio fele subalternussára bizván az alat a comandot.

Hogy ha pedigh idősb, vagy generalis talál lenni amaz passirolván már qvartilyán tul, subalternussára hagyván a további marsot, magha visza tér és egy jo napot mond az ollyan comendans, vagy gubernatornak és sokszor más generalisnak aki talán valamely utban lévő városban, vagy magha residentiajában temporisál, maghát kinek kinek status és gradussághoz képpest alkalmaztatván ;

Ezekben is mind azon által sok féle és változók az szokások, kiért azoknak mi voltára nézve is attendáltatik szokszor, mivel az fő változások s idők forgasihoz valo alkalmaztatás mind legh job tudomány az dolgoknak.

Szolgalatokrul.

Miglen valamely regiment az gyülekezet helyre nem érkezik, addig az marson más generalis ordelitul nem függ, ha nem egyedül attul az melly az eghéz armadanak feje s annak parancsol. Oda érvén pedigh a mely generalisnak brigadajában rendeltetik attul, ahöz és azon szárnyának generalissaghoz tartya maghat, subordinatioja szerint, onnend az főhöz deriváltatván melly is a fundamentalis normaja az hadi szolgalatoknak, úgy hogy az által minden parancsolati és szolgalatbeli repartitioj az fő generalisnak az regimentek így penetralnak.

Tudni illik azon kívül ami az közönsighes fegyverkezés közé nem lépik és ha valamely eghisz regiment detaghiroztatnik, a minémő népet az mezzei fő generalis, mind az lóvasakbul, mind az gyalogságbul kíván az főtul az szárnyokra, az szárnyoktul az brigadakra és az brigadakrul az regimentekre, szolgalatira való effectivus statusokhoz képpest vétetik föll ; mely okbul minden classisbul valo feő is alacson renden lévő hadi embernek az eő tourja megh vagyon (az az kisülete, vagy mikor késül reája a szolgalat) mely szerint verbi gratia az maj mezzei strasa vagy piqvét accurate az Adanra essik ; de ha az népnek elől allitassa anni időtt nem engedne mint ezen regula magaban foglal akkor csak egyik szárnyára az armadanak titetik az repartitio, vagy néha az piqvétbul vétetik az qvantum contribuendum és ezen esorba az közönsighes subrepartitioibul ismint helyre hozatik.

Ezen megh ordirezet (ki parancsolt) népek egyben vételiben, és a midőn szolgálattya vige, vagy contramanderoztatása után viszatér, azon tiszt parancsol a ki minden contingenssel ki ment ; de a szolgálatnak ideje alatt számlálván, mihelt a nép az gyülekezet vagy parada, helyire érkezik azon tisztül dependeál, aki azon szolgálatnak feje, melyhez ki nyomakodot ; mihel pedig ez a népet trompokban formálja, azok közül mindenike *ex contributo* süzsüges tisztjeivel provideáltatot, azonnal, más az szarnaktul, brigadaktul s regimentektül abstractált, subordinationak formája látatik, mely az előljáró feő tisztül directe azon generalisokhoz, mellyeken a nap vagyon (ugy mint tábori szolgálatokban) vagy okvetetlen oda, a hol expeditióját ki vette (ha taboron kívül ennek dolga) in utroque ascendendo, ippen az mezzei feő generalishoz penetrál ;

Az regimentit, valamely lovas vagy gyalog obersternek, a parte consideralván, abban az oberstlaidinont parancsolattya ordinarie nem hallatik, ha nem ha az regiment fegyverben vagyon, vagy az oberstlaidinont első személ, következőképpen az regiment comendansa, vagy az regimentul valamely szolgálatra kiment ;

Némelylek az compagniaknál ugy mint a zászlótartók, furirok a szolgálat állapotjában éppen nem parancsolnak, hanem az zászlótartó, ha hadnagy szolgálatot téssen *fourage*, *fassina* vagy *marode* éleiben comendéroztatik : item ha az compagnianak kapitánya s hadnagya absentiajában első és akkor az compagnianak comandóját viseli, nem külömben ha ennek mi occasioban az zászlót az kaprálának keziben köllene adni, maganak pedig az regiment vagy generalisság parancsolottjából az kapitánya s hadnagya mellyet kardot fogván az compagniat vezetni az ellenségben rajta vinnj.

Valamint egy armadának repartitiojával az ugy nevezet posti de honore (fő helyek) az idősb generalisoknak adatnak az egyenlő caracterben levő ifjabbak előtt, szintin ugy az detachirozot trompokban is, ha ezek töb részre föl osztva postiroltatnak, az poste de honneur az idősbik tisztet illeti ; egy rangirozot armadanál pedig fő helyinek tartatik az első linea a másodikához kipest, ebben az job kéz a bal kézhez, és az job s bal kézre való vigek ahoz kipest a mi azon belül vagyon ; marsokban az elől vagy hatuljaru, mellyik ezek közül oda menyetel vagy visza jövetelyel az ellenséghez legh közeleb essik, picqveten, mezei strásakon és comandokon az fő postot magának veszi az comendérozó tiszt ; az subalternáló postok az oda tartozandó tisztnek részire más pajtásihoz vagy utánna valójhoz képpes hasonló képpen distingvaltatnak valamelyiken nem subalternál, hanem ugy áll mint magha-

nos comandans : *exempli gratia* egy kapitánynak két hadnagyal ket postra köl mennj, tehát eő az kapitány postot megh tartya s magával az iffjabbik hadnagyot és az második posto az idősb hadnagynak marad ugy mint posto de honore.

Amellyet az is observaltatik hogy más az rang (szolgálatbeli idősbsig) más az tour (sor) ezen szolgálatokban ; az köz embernek idősbsigire nézve rangja nincsen, de megh vagon az eő bizonyos helye az sorokban : hanem hogy az szolgálatokban az compagniai és regimentei rangjokat observáltak, elemben az tiszt mind rangja szerint, mind pedigh sorban szolgál és abban kinek tisztessigire nézve ezen következendő subdistinctiora vigyasztatik.

Hogy az obersterek az eő rangjokat az ki adot császári oberster patenseinek dátumátul fogva számlályák és ezen anciennitasban éppen semmi akadált nem tiszten, ámbár ennek egy vagy több regimentye légyen és az másikának egy se volna, következendő képpen tekintvin ezen principiumot az oberstereknek (valamint generalisoknak) szolgálatbeli sorok és rangjok comandoban egyenlők.

Az tisztekkel oberstlaidinantul fogva le fele valamely különböző tartatik : az két stabbeli tiszt az regémentek szerint vétetnek és onnend níha előb éri a sor valamely iffjab oberstlaidinantot, a ki idősb regimentben szolgál, mint az régieb oberstlaidinantot mi regimentbul, mellyeknek oberstere rangja kősb, az kapitányok az regimentnél magok üdősbsigek, subalternussai pedigh az compagniak szerint szolgálnak ; De minden classisbeli tiszteknek de more megh engettetik mind egyéranokban tudni, vagy mindenikire verbi gratia : comando, mezzei strása, piqvét és affelikre külömos sort tartani, hasonló képpen ennihán sort az utolsótul föl fele, nimelyeket az elsőtül lefele kezdeni ; mind azon által az troupok formályasa és comendirozásban minden stabbeli és az fő tisztek, ugy az all tisztek is az magok rangjokat observállják valamint az obersterek közt tartatik.

Sokszor történik, hogy egyszersmind két szolgálat is essik az tisztre, tali casu azon szolgálatra sügsiges kinyomakodni, az melynek először kölletik ki mennj és az másik szolgálat őtet ell kerüli, (axioma militare : egyik szolgálat az másikat mulaztya) ugy hogy aszt az után reá szolgálni nem tartozik, egyedül ha comando volna excipiáltatik, mert ezen szolgálat mások előt jár, olly képpen pedigh ámbár az tiszt akire az comando esnék mezzei strásán volna is (az generalvachtmaisternek hirivel mellyen az nap vagon), az utánna való regimentbeli pajtássátul föll váltatik s amannak az comandora ell köll mennj, ha csak az pajtások az regimentnél expresse máskint nem conveniáltak volna, mert ugyanis

előb hogy sem valamely regiment táborban szál az oberstvachtmaister előt az egis tiszték egyben szoktak gyülekezni és minden classisbeli szolgálati eránt megh egyezni, mely is írásban tétetik s minnyajoktul s ugy az oberstvachtmaistertül subscribáltatik, ennél maradván az originalissa, az kopiája pedig az tisztéknek pro directione ki adatik ugy az adjutantnak is, az comenderozásban ahoz alkalmaztassa maghát.

Közönsíghessen tiszt uraimék az hadi törvényszékhez való comandot is az sulyosbak közül valónak lenni tartják és nem örömet pasirolyák tourban kiért ebben is az regimentnél lévő megh egyezis az pajtások közt ugy mint másban tekintetik.

Azomban az regiment stabjánál s compagnianál némely szemilek is vannak kiknek fő tiszti rangjok s tituratoriájok vagyon s ugyan azok caracterekhez képeest minden praerogatíváiban avval ilnek is valamint más actualis tiszték, egymás pajtassainak írják és nevezik magokat és más alacsonak (igy!) rendű tiszték előt (exempli gratia egy titulus kapitány az actualis hadnagy előt) consideraltatnak s böcsültetnek: de az illyen rang és characterére nizve mi szolgálatbeli sor ő reájok nem essik, hanem ha tandem az actualitást elly irik attul fogva számláltatik üdösbígek, holot qva tales az szolgálatbeli sorban vetetnek; Másként akadált nem tiszten, ámbár az titulus kapitánynak magános compagniaja, vagy az szokot fizetise megh nem volna, sótt ha keveseb járna is csak eő az többi kapitányokkal együtt sorban szolgáljon és illy képpen az hadnagy s másoktul ellemenben az ancinitashoz nem használ, ha az titulus characterhez képeest nem szolgál, akar mi tractamentumal és distinctioval tartassik is az regimenteknél: Nem külömben observáltatik, hogy ha az titulusnak rangja is vagyon az regimentnél noha annál azok előtt, a kik utol jönnek megh tartatik, de ha szolgálatra köll a dologh s a holl nem az comenderoztatás hanem comendérozás forogh fönt, az ollyannak azért az posto de honore nem cedáltatik.

És valamint hogy az feő tiszti titulus szolgálat nélkül valakit pajtassainál megh nem idősbít, szintin ugy mi ancinitásra senkit sem segít, akar mennj ideig vit volna is bizonyos szolgálatokat véghez, ha az caractere vagy titulaturája megh nem volt, ut in exemplo az kapitány-laidinant, a ki regulariter kapitány és az leib-cornét hadnagy szolgálatot tiszten, mivel amannak nincsen megh az kapitány ennek pedig az hadnagy neve, az kapitánynak hadnagyokhoz képeest mindenkor utolsók maradnak sőt az regimentnél és mindenüt (az hadi szolgálaton kívül) az qvartélymester vagy más stabbeli személy, kinek kapitány titulussa vagyon, az kapitány-laidinantot praecedállya.

Rövideden az stabbeli személyek qva tales és az feő tiszti rangjok

s titulatorájokra nézve sem tehetnek mi praetensiót valamely comando iránt és azok köszt mégh az adjutant sem, noha az sügsig képpen minden szolgálatokrul tud és az regimentnél dictim reportáltatik véki, hanem ha ennek (amint niha történik) valamely tronp specialiter concre-dáltatnik, oka, mivel ez csak mint egy szegítője az principalissának a szolgálatbeli rendtartásokban s elig nyilvánvaló bizonság, hogy az adjutans qva talis, ámbár actualis feő tisztetek vagy titulus légyen is az tronpoknál kivont fegyverrel soha nem paradéroz mint más feő tisztetek, seőt ha ellensig előt egy s töb sqvadronok minden feő tiszteit ell vesztetik volna is még sem mer egy all tisztnek is vezérlis dolgában eleiben nyulni, ha csak az oberstertül expresse ahoz nem rendeltetik, non obstante hogy de notissima praxi az eő rangját minden all tisztetek előt az regimentnél obtineálya.

Neregh jártó s kovács hadi szolgálatot nem tesznek, hanem ahol az compagnia zászlóstul egiszlen ki nyomakodik, mint az kis prima planabeliek közül valók tartatnak szokot rendeiben, niha mi sügsigben belső strására is állítatnak.

Akiknek füzetisek nem jár s meghis az ellensigh ellen harcsoznak, vagy nyeresigre ki mennek, ha valamely tronphoz közel esnek, tartoznak az comendérozó tisztnek szovát fogadni, vagy magokat retirálni, hogy ha pedigh engedelmibül hoszá állottak és az népe rendeiben föll osztattak, tehát ipso facto minden parancsolat alá vetik magokat, mely az köz emberekre szálhat s annak okáért köteleességhinek megh felelni kölletik az ordinaria poenalitas alat.

In reliqvo megh esik néha, hogy két tiszt egyéranszó vagy pedigh egyéranatlan rangban lévő külöms tronpokon comendéroztatnak, ugy hogy azok mi formális dependentia nélkül in servitio Domini egymásal csak correspondenter legyenek; errül tudatik, hogy csak coordinatio légyen s onnend az feőjebbi vagyis idősbik az másiknál nem parancsolhat, hanem mindenike maghanyossan disponálhat, ha praevie megha szándikát az másikéval communicálta és motivumit helyessebbeknek amaz ingestionál találta.

Az mustra és revisiorul.

Az eghisz regiment szokot paradájában ki állítatik az generalis mustrakor, mely egy esztendő alat kétszer szokot elő vitetni, ugy mint tavaszal a midőn táborban kölletik szállani és őszel az compagniak vigivel holot fegyvert vornak minnyájon és az oberster is, közelgetvén pedigh az mustraló hadi comissarius annak eleiben küldetik az oberse-

vachtmaister vagy quartélymester s minek utána bene ventálta volna tudtára adgya, hogy az regiment kiszén állana s arra az regiment kiszíti, melyhez is in circa 15 lépésnire lévén már egyszersmind az dobokat megh ütök és az trombitákat megh fuják. következő képpen az oberstert a midőn éri (minden zászlót, azon ell menvén az zászlótartók is egyszer s megh hajtván, feő tiszt uraimék is kardal salutalván a kik akkor az compagniák előtt szoktak állani) az commissarius vagy eleiben vágtat kivont fegyverrel az bal szárnyaigh az oberster, vele ell migyen és az rendeken föll a alá kíséri az regiment közt, az után pedig szokás szerint circulus formáltatik és az hadi articulások ell olvastatnak, ennek vigivel az circulus megh nyittatik következő képpen az regit ismint előbbeni helyre áll az comisarius pedig obersterrel az regnt előtt fölütöt s akomodált sátorhoz léptetnek s ott mindaketten le szállanak az mustrá-hoz fogván az holl valamint hogy ezen mustráló hadi commissarius azért excipiáltatik illy ceremoniákkal mivel föllséges urunk császárunk szenilyit repraesentálja és tali autoritate minden dolgokat az regimentnél strictissime examinálhat s megh vizsgálhat, relatióját instantiájához az után megh tévén, ugy szintin kötelestetik az regnt comendansa és az eghisz tisztek az regnt és az compagniáknak szügsighit neki repraesentalni és egyszersmind kényi relatiójában inserálja, ne talántán annak ell mulatásával mi nagy kár és fogyatkozás következik s neki attribúáltassék.

Az mustra asztalnál compareal az quartélymester az furirokkal s listáival és az commissarius parancsolattyára az stabbeli lista ell olvastatik annak rendi s módgya szerint az oberster már ott lévén, az oberstlaidinont lóháton praesentálva passiroal s az után eő is le szál és az mustra asztalhoz lépik (ha csak az regntre nézve mi dolgai nem volnának) az oberstvachtmaister pedig hasomló képpen lóháton passiroalván mind vigig az regiment körül marad attendálván, mindenek rendessen mennyenek vighez a többi stebalisok utolsóig ellenben, noha eők is lovain mennek által az mustrán, de csak süvegekkel tesznek egy complementumot ; ezek ell halladván az compagniák kezdik mindenikének kapitánnya vagy comendansa, minek utána maga már passiroal, az sátor mellyet mind addig megh állapodván meglén az eghisz compagnia is egyenkint, amint az mustra lista szerint szólítatot, által ment azon okbul, az comisarius egy vagy másikat megh szólította vagy pedig az comisarius előtt valamelyike mi propositiót tenne in continenti mind tisztye ha ad informandum kérdeztetik, felelhessen.

Ellenben az revisiók sokféle okokbul rendeltetnek s ha az regnt együt vagyon zászlókkal s dobokkal vagy emihány s ámbár csak egy

compagnia zászlójával, az dobok meg üttetnek és az trombita is meg fújatik, de ha ennkül volna tehát csak praesentáltatik s máskint sem títetik egyib cseremonia, hanem csendességgel hozzá fogatik és szaporán passirolnak az compagniak vagy niha csak commenderozattak.

Közli : Dr. TÓTH ZOLTÁN.

II.

A KHEVENHÜLLER-FÉLE HADI UTASÍTÁS.

(Tizenötödik közlemény.)

A Békesfég a Háboruságban mire köll vigyázni valamell Erösségben lévő gyalogságnak.

- 1 Hogy ha egélf Regimentek, vagy Battalliomok, vagy tsak Comandiroztattak valamell Erössfégben Comandiroztattnak, el-érkezések előtt egy nappal valamellik Tifzt oda küldesfék, hogy a' Comendánt felölök tudófitasfék, nem külömben a' Regiment Quartir-Mester, vagy ehez rendeltetett Tifzt, némelly Furirokkal, és Furir-Schitzzekkel, hogy igy meg-tudhafsák a' Comendánt parantsolattyát, ha a' nép el érkezik, hová fsállítsák.* Cafarmában, vagy a' Várofi-emberek házaiban.
- 2 Mihelelt a' Sereg, az Erössfég előtt lévő bé-födött ut, mellékézettye meneteles partyozattyához a' Győpre (mellet Glacisnek hivnak) érkezik, azok Comendántya őket meg-állitsa, formállya, mingyaráft egy-Tifztet küldgyön a' Comendánthoz, hogy a' bémenetelt meg-engegye, egyfzer-is mind parantsolattyát vehesfe, mihez köllesfék magát alkalmaztattni, hogy penig Confutio ne tetesfék, tehát a' Bagázfia hátra maradgyon, és a' fereget kövesfe : A' Midón
- 3 A' Sereg bé ment, és a' ki-mutatott Párada helen magát formálta, annak Comendántya a' Fortalitium vagy Erössfég Comendántyához maga mennyen, kinek parantsolattyát vegye, hogy magát mihez alkalmaztassa, azt Hadnagyánál szokás szérint ki-Osztattya.

* Cafarma bizonyos épület, mell némelkor az Erössfégekben oll helett épittetik föl, a' hol nintsen akadálban, ebben a' fegyveres-nép szokott tartatnyi, hogy egymástul távul ne tartózkodgyanak, és igy ha a' szükség magával hozná, azonnal együtt lehetnének, ebben a' Tifztek szobái-is, helessen vannak el-rendelve.

és mingyárt a' seregjét fordított fegyverrel, vagy a' Casarmában, vagy pedig Quartirjaikban bé szállította; Ha Cásarmákban szállítottattnak tehát minden szükséges elzköz kézhez adásfélk. arra jó gondviselés tartásfélk, és az ő idejével minden kár nélkül vissza térítésfélk; ha pedig a' Hajduság a' Várofi emberek házához szállítatik. nékiek keminnen meg-parantfoltalsék in specie hogy Gazdájával jó tsóndesfélk és egyesfélkben emberi bótsület és magaviselésfélk legyen, a' Tűzre, Gyertyára valamint a Cafarmában-is jól vigyázzon, és gondot vífellen.

- 4 Az Erósfég Kapui szokás szerint, ha tsak extra Ordinaria Circumftantiák nem adnák magokat elől, vagy-is expresse, bizonyos okokra nézve a' Comendántul más-külömben nem parantsoltattnék, mihelelt verrad; de úgy hogy már világos legyen, megnyitaffanak, és a' midőn már kezd főtétednyi bé-zároltasfanak.
- 5 Minek utánna az Uj-Strázsza az Ó ellenében vagy Mellette mint a Terrenum engedí, föl-marchiroz, és a' Kapu-Kultsai jelen vannak, a' * Platz-Major maga a' belső és külső kapukat meg-

* *Major de Place*, Francia-Országban ez oll-Tifzt szokott lenni, kire a' Comendant és Királi-Hadnagy jelen nem létekor a' Comandó vagyon bizva, akár mell Erósfégben. A Strázsára és a' Patrollirozókra szokott vigyázni, ennek az Erósfég-Épületi-Mesterségét (*Architectura Militaris*) jól köll tudni, hogy így a' Báftyákban vagy az Erósféghez tartozándó némell részekben hibányoság találtottnék, tehát helre igazíttathaffa. *Major* közónséggel annyi mint Fő-Strázsza-Mester, ki s a' Regementuél harmadik Fő-Tifzt, ez szokta a' Regementet exercirozni, vífítálni, és az Oberft-Laite-nant után az Adjutantul a' parola nékie adatik. Ha az Oberft és Oberft-Laite-nant jelen nintsenek, tehát a Regementett ő Comandérozza, mint-is a Regement költségít bé-ízedeti, melleket maga a' Stabalis-Tifzteknek ki szokott fűzetni. A' Hadi Törvényben-is meg szokott jelenni, Marchban vagy útközetben mindétíg Ló-háton vagyon, majd elől, majd hátul. Ő se a Garnisonban, se pedig a' Táborban Strázsára ki-nem-áll, fegyvere fél dárda (*Pique*.) Az Armáda Generális-Majorja *Major General de l' Armée*. Ez jó próbált Tifzt, ki minden eftve, a' Generalis vagy General-Laitinantul az Ordert veszi, ő a' Gyalog, Lovas és Daragonyos Brigadiák Majorjának, asztot ki adgva, minden Strázsákat, vezetéseket (*Convojen*) Portázásokat, és Detachmentumot ő Regulálya, a' Dárdas vagy Partizánofoknak *Instructiot* Uti-vezetővel együtt ad. A' XIV. Francia-Orzági Lajos Király volt leg-első ki ezen Tifztséget föl állíttatta, ki-is nékiek meg-engedte hogy ha a' szükség Magával úgy-hozná, tehát bé jelentés nélkül-is szabadon a Generalis szobájában bé-mehelfenek. E-mellett a' General-Majornal az egézt Generálisitás és a' Stabalis-Tifztek Listájja meg-legeyen, a' mint is arra igen szorgalmatoffan gondot vífellyenek, minémü erős a' Brigade és mitsoda

nyitnya, és a föl-vonyó Hidakat ill vigyázásfal le-botsáttotta, hogy ha az első meg-nyitvatott a' hátsú megént bé-hajtasfék, és Strázsával meg-erőfittesfék, azután egy Köz-Tifzt. 1. Fő-Tizedes, 2. Közember mint egy 50. lépésnyire a'* Glacison kívül, hogy ha a föld fekvése meg-engedi mindeneket jól meg-vizsgállyonak, és rapportumot avagy válofztott hozzanak : Ha Lovas sereg vagy az Erős-fégben, tehát a' meg-nevezett vizsgálltotás azok által vitesfék vég-

hejjányofságok volna. *Brigade-Major*, ezen Tifztnak-is fok próbákon kötlött által-menni, ki minden-nap, a' Generalis vagy Comanderozó Tifztnél tartózkodik, ki minden eftve a' General-Majortul a' Parolát hozza, és az ő Brigadéjja Vice-Majorjának (Aide-Majors) ki-adgva ; amint-is fűkség hogy a' Regementye mivoltát igen jól-tudgva. A' Gyalog Regiment Majorja (*Major de Regiment d' Infanterie*) minden eftve az Ordert a' Comandirozó Tifzttől, a General Majortul, vagy a' Brigade Majorjátul ki-hozza, afzt az Oberfterhez vizfi, és az ő Companiájára vigyázó köz Tifztnak ((a) Sergeant) meg-mondgva a' Marchirozás órajját, a' Dobofokkal Doboltatt, és a' Battalliomját fegyverben állitnya. Regementye fállásit meg-tekinti, a' Tabori Strázsákat, és Corps de Gardes föl állitnya vid. pag. 4 ugy hivatalyához illendő foglalatosfágokban szorgalmatoskodik.

a) Sergeant ez köz-Tifzt, ki a' Fő-Tifzt absentiájában a' Compániára gondot vifel, ez a' forokat és-Izeket rendeli, a' népet a' fegyverrel bányi, tanitnya. Eftve a' szó, vagy a' Regiment Adjutantjátul, vagy penig magátul a' Majortul ennek adatik, mellet-is az ő Fő Tifztyének meg-jelent. A' mindennapi Strázsára rendeltetett emberek számát a' meg-neveztetett helen ki-állitnya, és a' Kapitány parantsolatytát a' többi Köz-Tifzteknek meg-mondgva. Ennek fegyvere egy-flinta, paguettával, vagy egy Dárda (hellebarte) bal-vállán mint-is mindétig a' köz-Tifztek ball a' Fő-Tifztek penig jobb-vállokon vizfik fegyvereket. Olafz-Országban Sergeant Maggiore annyit téfzen mint egy General-Major. Sergeant Major vagy Fő-Strázsa-Mester valamell Erősfégben, a' Comendánt parantsolatytára várakozik, Regvel és eftve maga személlye szerint föl-nyitnya és bé-tsukja a' kapukat, egyeránt, és rendel kiosztya a' Strázsákat, minden Eftve a' szót vagy-is Ordert a' Comendántul kihozza a' Tifzteknek meg-jelenti. Tzédulán a' Strázsák-álláfit (Posten) kiosztya, az Erősféget éjjel meg-kerüli (Ronde) a' Strázsákat vifitállya, ha jó reudben vannak, és vigyáznake ?

* *Glacis* az Erősfégnél a' leg-külső-föl-hányottatott menetes part, mell az előtte lévő fik-mezővel laffan, laffan meg-egyez, ugy hogy alig vehetnyi éfzre hogy partoflan mennyen, evvel a' város-árka külsű partyán lévő Mellékezet (Bruft-Wehr) szokott befödetni, a' mint-is némel heleken uyilási vannak, mellen vagy az Erősfégben a' kapukon bé-lehet menni, vagy penig az Arok négy szegletű partyairul az ellenségre ki-tsaphatni.

ben, és így hogy ha a' Recognitióra ki-küldetettek által. assecural-
totás vagyon, hogy femmi ujság vagy változás oda ki, nem volna.
a' Kapuk mind meg-nyitassanak, az Uj-Strázsák heleikre ki állit-
tassanak, és az Ókat föl-váltván egybenvetellenek, kik-is az után
el-marchiroznak.

6 Hogy ha Történnék hogy éjjel egyik vagy Máfik kaput köl-
lene föl-nyitnya. tehát a' Fő-Strázsa Tifzte által az ő erejéhez
képeft bizonyos számú közemberekkel Segittség (Detachirung) kül-
detik. hogy ottan a' Strázsa megerőfittesfék, mind addig, meddig
megént azonn kapu bé nem tsukattatik: Ha penig Lovafok (Caval-
lerie) volnának a' Fortalitiumban, tehát mindéig egy Patrolla,
minek előtte a' kapuk egézfzen meg-nyittattnának ki-küldessék,
hogy az Agyu lóvés alatt fekvő mezőséget meg-vizsgállyák kiknek
Raportomjokra a' kapuk föl-nyittattnak, és a' kiket a' városban
kölletik bé-botsátonni, bé-ereftzessenek; azért Nyári időben, mindéig
éjjel egy-kis Lovas-Sereg tartóztasfék, hogy ha a' szükség Magá-
val ugy hozná. tehát Patrollirozni ki-küldettethellenek; Ha penig
az Ellenség közel volna, és a Fortalitiium árkoj között, vagy azo-
kon kívül lévő, külső erősfégetskékben Gyalog vagy Lovas Dárdá-
sok (Piqueter vid. pag. 42.) éjjel Comandéroztattnának bizonyos
jel-adások (Loofung oder Zeichen) legyen. mell a' Város jel-adáfá-
tul különbözzék.

7 A' Kapuk bé-Zároltatására, midőn a' kultsok el-hozatnak, az
egézf Strázsa. fegyverben áll. és aztott praesentállya, ennek Tifztye
a' Platz-Majornak annyi embert ad. mennyire a' meg-nyitásra
szüksége vagyon. ezen idő közben, a Strázsa fegyverét lábánál
tartván, mindéig a' helén meg-áll: Ha penig már mindenek jól
bé-tsukattak, és a Plat-Major a' kultsokkal vízfzátér, a' Tifztek az
Etzakai Strázsákra ki-állittattnak, kik az ő Strázsajokon szokás
szerint vigyázzanak és ne-alugyanak, hogy így ébren-lévélekkel az
alattok levőket is őfztönözhesfék, mivel a Strázsák vigyázásán az
egézf Garnifon ugy a' Várofi-ember élete, bótsülete és szereztséjje
fzokott függenyi.

8 A' Kapuk meg-nyitása, vagy bé-Zároltatása mindéig a' Platz-
Májor, avagy Patz-Laitinant által vitesfék végben, ha penig bete-
gek volnának, vagyis más egyéb el-kerülhetetlen okok adnák-elől
magokat, tehát a' Comendánt ezen hivatalt a' Regement Fő-Strázsa-
Mesterjére vagy-is a' Garnifon leg-őregjebb Kapitányára bizza, a'
kultsok vífza hozásakor, mindéig a' Comendántnak meg-mondas-
fék, hogy a' kapuk jól föl-nyittattak és bézárottak, és hogy femmi

változás magát elő-nem adta; mell időben ennek meg-lenni köllésfék, az idő mivolta valófztya, és a' Comendantnak miképp tettzik difponálnyi, mivel ezen functio különbözö időkben fzkott meg-lenni, a' mint az Erösfég bátorfág és Circumftantiái magával hozzák.

- 9 In genere, és leg-inkább Vásár napjain, egyfzer is-mind fok fzekerek, vagy nép fzorongatása a kapun bé ne-botsáttosfék; hanem jó-vigyázás legyen, hogy mindéig a' Strázsák az ő föl-Vonyó-Hidai és kapui Melterei lehesenek, a' mint-is miheleft valami akadál vagy izgága magát elő-adná, a' Comandirozó-Tifzt Strázsájjának, hogy fegyverét fogja, meg-parantfollya, se előbb le ne tegye. med-dig a' kapu meg-nem tágul, és akadál nélkül nintsen.
- 10 A' Kapuknál, más-heleken és Báftyákon a' Strázsza, regvel, váltófsék-föl, ámbár Délben és Dél-után-is a' föl-váltás végben vitetthetik, már mint a' helnek situátiójja magával hozza, és más egyéb Circumftantiák meg-engedik; de mind azon-által leg-jobb és alkalmatofabb a' regveli idő.
- 11 Miheleft a' nap förkenik, azok, kik a Strázsára Comandéroz-tattak a' Parádára mennyenek, a' holl előbb a' Regimentek köz-Tifztei által a' nép, a' * Munitio végent, és ha jól meg-vagyone fgye-vere töltve, meg-vizsgáltófsék, a' mint-is arra igen vigyáztofsék hogy minden köz-embernél 24. vagy leg-alább 12 kemíny-töltés glóbitfzsal legyen: Minek utánna a' Comandérozottak, a' Rege-mentek rangja fzerint, mint fzkás a' Platz-Laitenant által föl-oftattak, és a' Fő's-köz-Tifztek (azokon kívül kik a' Fő-Strázsára mennek) az ő helek végent nyilaztak, vagy Tzedulát vontak, maga a Platz-Major a' Párádát állittyta, a' heleket (** Poften) föl-ofttya, és ha mindenek rendben vannak, 'előfzör Roftálozás (Vergatterung) arra Nyugodalom (Raft) utóllýára az Imádtásra doboltatik; erre, ha az idő engedi a' Platz-Major, Platz-Laitinant által a Comen-dántnak meg-jelenti, hogy a Páráda föl-állittatott; hogy igy tud-haffa, hogy valami más parantsolat nem léfzen-é; ennek vízfza-jóvetele után, a' Strázsák. Dobb-fzó hallásával, föl-ofttatott kapuik és heleikre marchiroznak, és a' Fő-Strázsza vagy kezdi, vagy penig bé-födi: A' köz-Tifztek penig, ha fzíntén vélek heleken Dobos

* Munitio névvel fzkott a' Puskaipor, Globits, és eleség provifiójja, ugy az Eröfségek, Hajók is a' Táborban neveztettni.

** Poften, evvel minden hell jelentetik, a' hová embert lehet állit-tani, az penig vagy legyen, vagy ne-legyen meg-erösítve.

- volna-is, a' föl- és le-marchirozásokor nem Doboltattnak, hanem a' Dobos. Dobját magára függelzti, és egyedül midőn már helekre értek, minden ütést a' Eő-Tifztek Módgyára veretik.
- 12 A' midőn az Uj-Strázsa az ő helének erányában meg-áll, az Ó, fegyveréhez áll és aztatt præsentállya. dobját vereti, az-után az Uj-Strázsa az ő mellé vagy ellenében föl-marchiroz, a' helek (Poftn) a' köz-Tifztek által föl-váltottnak, és a' Fő-Tifztek egymásnak meg-mondyák, hogy ezen lineánn vagy helenn mire költetik vigyázni, a' mint-is jobb rend-tartás kedvéért iratott Tzedula (Pofto-Zettl) a' Strázsan hagyatik. és ez meg-tartásfék a' közönséges Obfervatiok szerint, a' Többi az idő-mivolta és Circumftatiájához alkalmaztatik; ha az Ó-Strázsa minden heleket, már az Ujra bizott az Ó-heléről holl állott le-marchiroz, erre az Uj-helle áll. és mint egy 20. vagy 30. lépésnyire az Ó-Strázának præsentál. és doboltatt. emezek, ha tsak más külömben nem parantsolatott Dob-fzóval, egézf az Ordinari-Garnifon Paradájjaig mennek.
- 13 A' Föl-váltás és a' helek kézhez-adásakor mindenek helesfen és rendel meg-legyenek, a' mint-is a' Tifztságira ugy vigyaztofsék, hogy ha leg-kisfebb Difficultas magát elő-adná, az Uj-Strázsa az őt előbb föl-ne-váltsa, meddig a' Platz-Major vagy Comendánstul meg nem parantsolatik.
- 14 Szokás szerint minden helekrül az Ó-Strázásák a' Fő-Parádára mennek, és a' holl mind együtt volnának a' Platz-Major Parantsolattyából, mell tulajdonképpen a' Comendant Difpositiójja és parantsolattyán áll. el-botsáttottnak, ugy hogy ha fokann volnának, tehát kerékdített kerített finállyanak, ha peng nem, tehát ez abban hagyatik.
- 15 Minden Lövöldözés, Zenebona, és Szokatlan kiáltás-bajáttás, az illetén alkalmaztságban, keminnen meg-tiltasfék; fött nékiek meg-parantsoltasfék, hogy magokat, midőn a' Casarmában vagy szállásokra bé-marchiroznak és vannak, tsőndefsen visellyék.
- 16 Ezek el-botsáttása után, a' Platz-Major maga, a Comendant-hoz mennyen, és szoval mindenekrül, mellek azon éjjel történtek hirt adgyon, kérdezvén, hogy ha más valami nem parantfoltatik-é?
- 17 A' Strázásokon minden Játék, dőzsölés és réfsegség keminnen megtiltasfék, és meg-fe-is engedetsék, hogy tsak egy akár-ki legyen az. a' Comandirozó Tifzt hire nélkül magát fére vegye vagy absentállya; hanem a' mennyire lehet mindétig szeme-elött látatfának. Ez peng a' Fő-Tifztek-et is illeti, hogy a' Strázsan ne ven-

dégeskedgyenek, se ne jádznak; de annál inkább meg-ne engedgyék, hogy valamell fehér-nép a' Strázsára hozzájok, mulattság vagy Conversatióra mennyen; de mind-az által é nem tiltatik-meg, hogy némel jó-akarójjok a' nyugodalomra való Dobolásig nálok ne-mulatkozzanak. tsak hogy ezen szabadság bal ítéletre okot ne adgyon.

- 18 Olly Tifzt, mell valamell Strázsára Comandéroztatott, a' Platz-Major hire vagy engedelme nélkül helérül valahová el-ne-menyen, hanem a' fön-álló Strázsának magát gyakran mutaffa. és a meny nyire lehetséges. körülék légyen, mell által fok rendetlenségek a' Strázsákon el-távoztattnak, és a' nép sörényen marad. Etzáka-is gyakran az ő Strázsáján lévő heleket maga vifitállya, és vigyázzon, hogy a' népe mind együttvagyone, mell-által mindnyájjan a' vigyázásra föl-sörkentettek.
- 19 A' nyugodalomra való, vagy Tsap-Dobolás (Zapfen-Streich) után a' Fegyvert oda-ki föl-támolstva ne hagyja hanem a' Stráza-sobában vitesse, és úgy hogy mindenikének a' meny nyire lehetséges, maga fegyvere tőle közel légyen, hogy így ha-valami lárma történnék, annak azonnal hafznát vehelle.
- 20 Mihelelt éttzáka valami vélekedés hallatik, vagy láttatik, az-zonnal a Comandirozó-Tifzt Strázsáit egybe-vegye, fegyverét kezében tartván, és mi történt légyen a' fő-Strázsára. vagy azon Tifztnak. mellhez igazittatott, hirül adgya. ezen föllül az ő szomszéd Strázsa heleit-is, mellek tőle függenek meg-vizsgálja. leg-inkább hajnalban, midőn kezd világosodni. a' mikor az álom az embereket leg-inkább el-éri. azok együtt és frissen tartallanak.
- 21 A' Tifztnak maga vigyázó helén, magát hogyan köllesfék vifelnyi, a' Platz-Major által a' Comendánt nékie meg-parantsoltattya; mivel itten tsak in Generalibus tanittatik, a' Particularis parantsolatok penig, mellek az Idő, Alkalmatosfág és Circumstantiák szerezint ki-adatnak, itt femmi nem mondatik, mivel azok a' Comendánt Authoritása és Okofságátul fügnek: Job rendtartás kedvéért, Fő-Strázsán a Kapitánynak írásban Instructió adathatik, hogy magát tudhalla mihez tartani, és ahoz rapportumjait alkalmaztatni. a holl értettek.
- 22 Hasonló-móddal azon vizsgáláfok-is. melleket * Rondenek hiv-

* Ronde, azon vizsgálás, mell' a Tábor, vagy város, vagy penig Erős-ség körül végben vitetődik, hogy meg-tudhasfék, a' Strázsák, vagy Teft-örzők, ha jó-vigyázással vannak-é? és mindenek hogyan folnának. Ezen

nak, ezek közül a' Fő-Rondet egy Kapitány vigye véghez, mell-tül a Platz-Major fe ójja magát. Ezenn Fő-Ronde közönségesen a' rövid napokon 9. Óraker, a' hófzu napokon pedig 2. Órával a' Tíap-Dobolás után vitéfsék végben : a' Sereg-Ronde (Schaar-Ronde) éfélkor az Iffjabb-Tíftz által : a' Napi-Ronde más-Tíftz által, ki a' Functioban vagyon, egy kis-órával a' nap előtt ; a' Fő és Napi-Rondenak mindétig a' Parola meg-mondatik, de a Sereg-Rondenak magának köll ki-mondani, a' mint a' Napi-Ronde tartozik a' Fő-Strázsának a' parolát meg-mondani, jelöl. hogy az egész éjjel a' Parola jól foltatott légyen : minden Extra-és vífitáló Rondek, mel-leknek a' Parolát magoktól ki-köll mondani, a Comendánt Tett-séfe szerint rendeltettek.

23 A' Tüzi-vezedelemben, nagy Proceffiókban, Vásárokban, nagy Innepeken és egyéb történetekben, a' holl-fok nép ólvez gyüleke-zik közönségesen Oblierváltásék, hogy a' Mennyire véletik, ennyi-hány ember a' Garnifonbul ki mennyen, és még napdal is a' kapuk bé-tsukattallanak ; ezen kimenő népnek lzáma mennyi legyen, mikor, hová és miképp mennyen, a' Comendánt Difpofit-iójján áll.

24 A' belső lármának vagy föl-zöndülés alkalmatlanságot a' mi-illeti, tehát a' tanult és tapafztalt Comendánt okofságán áll, hogy a' mint leg-halzfznofsábnak itéli lenni, olyas Difpofitio és rendeléseket tegyen, hogy mingyárt az ollan zene-bona, elein le-tfillapittaffék, és az egész Garnifont úgy állittsa, hogy fe belül, fe kívül nékiek szerentsétlenségek ne okoztásék, úgy a' Város vefze-delme-is ne legyen féltő, a' holl egyedül azon áll, hogy egyfzer mint ha mindenkor, a' Garnizonnak bizonyos Lárma-hely ki-gegyeztesék, melre a' Comandiroztattak, további parantsolat nél-

Ronde ennyihány féle : ugymint : Fő, közép, napi, és közönséges, vagy Vizsgáló-Ronde. A Fő-Ronde leg-nagyobb, mellet a' Major, vagy a' Kapi-tány a' Fő-Strázsáru vífzen végben : A' Közép-Ronde, ezt fereges Ronde-nek (Schaar-Ronde) is hívnek, ez a' Bálftyának minden heleire körös-környül megyen, hogy a Strázsák föl-ébfrefzteffenek, ennek a' lzó, vagy parolá nem mondatik, hanem mindenütt tartozik meg-mondani. A' Napi-Ronde Tíftzseffégessebb a' közép Rondenél, mivel valanohá érkezik a' Pa-rola nékie meg-mondatik ; Az ő Tzéllyok az, hogy meg-tudhásák, hogy az el-múlt étzaka a' Parola jól ki-adatott, és valami Ujság nem-tör-tent e' ? A közönséges Rondenek, mindenütt magátul ki-köll mondani a' Parolát.

- kül-is meg-jelenheffenek. és ha lárma támadna. azonnal oda marchirozhaffanak.
- 25 Ha pedig véletlen. minden reménség nélkül. a Városon kívül valamell Ellenség az Erőtséghez közelgetne. mell történetben a a Comendántnak bizonyos Regulái nem szabathatnak. hanem egyedül magán áll. Dispositiós úgy tfinálnyi. hogy valamennyire lehetséges. a' reájja bizattatott hell. köteleffége szerint. leg-nagyobb veszedelmekben-is meg-tartallék. a' holl mindeneknek előtte arra vigyázzon. hogy ha lehetséges jól lovagló Okos-Tifzket ki-küldgyön. hogy az által szükséges heleken maga forsát tudósittathaffa.
- 26 Ha a Garnifon külömb-féle egyben szedett Nemzetből áll. tehát a' Comendánt. úgy a' Platz-Major. nem külömben a' Subalternusok szorgalmatoflan azon munkálód vagy fárodozzanak. hogy azok jó egygyeffég és értelemmel legyenek. a' mint-is minden vezekedés és Competentia nélkül szolgálatyok. avagy hivatalyokat végben vigyék.
- 27 A' Tlap-Doboláfra. ha több. egy Regiment és Battalliomnál az Erőtségben vagon. a' Dobofok a' Regimentnek rangja szerint Comandiroztattnak: az idő. mikor. és a' hely. holl. a' Dobofok. vagy a Comendántnál. vagy a' Fő Strázsánál kezdgyék. és hogyan mennyenek. dependeál egyedül a Comendánt Dispositiójjából; A' Tlap-Dobolás után pedig. se a' Táborban. se a' Garnifonban fenkinek a' fegyver ne praesentáltaffék; hanem ha Generalifok. vagy Tifztek mennek. kiknek az ember tartozik fegyveréhez állani. tehát tsak a' lánál tartasféek.
- 28 Az Erőffégben lévő. Markotányosok és Vendég-fogadósokra. nem tsak a Regimentek vagy Battalliomok Comendántyai. hanem a Platz-Major-is. kemény vigyázással légyen. hogy a' meg nevezett idő. és a' Prófoszt vizitációjja után. minden a' Cafarmában. és szállására mennyen. és fenki a' köz-ember közül. hanem ha functióban volna. és az Ura parantsolatyával magát legitimálná. a' Tlap-Dobolás után az utzán láttaffék.
- 29 A' Tlap-Dobolás után. akár ki légyen. Világofság nélkül. az Uttzán ne-találtafsék. erre a Pattrollirozok leg-inkább vigyázzanak. kik a Comendánt javasflásából. mikor. miként. és hová mennyenek. disponáltattnak. úgy a Beraitschafft (vid. pag. 45.) mell nem Ordinari. hanem extra ordinari. vigyázás adhibeáltasfék.
- 30 Ha a' Nép. valamell elétség. vagy szükséges dolog vásárlására az Városbul. ki-küldetik. mindenkor egy Köz-Tifzt velek mennyen.

és minden megtörténhető egyenetlenséget a' Hajdú, Polgár- vagy Várofi-ember között, bősülettel el-távoztallon, ki-ís meg ne engedgye, hogy a' lakosoknak a' Hajdúk galibáskodgyanak, vagy valami gorombaságot vigyenek véghez.

31 A' mi a' Templomban való menetelt illeti, ha a' Nép a' Polgárok vagy Várofiaknál van szállva, tehát a' Compániák Puskájok és kardgyokkal, Kapitányok szállása előtt őfzve-gyűlnek; ha pedig a' Casármában vannak befzállitva, tehát azoknak fele Puska nélkül a' Templomban vezetik. máfik fele penig mind addig a' Casármában marad, meddig az elsők misét nem hallottak, és vízfza nem jönnek: ezután azon máfodik fele-ís a' Templomban mennyen. Ez penig minden Regementek vagy Battalliomoktól az egéfz Garnifontúl obferváltásék, hogy így az egéfz Garnifon egyfzer-ís mind a' Templomban ne legyen.

32 A' Garnifonban Comandérozó-Tifztek. Strázsáit mi-illeti. vagy-ís a' máskép oda jövök vagy-ís jöttek, arra köll-vigyáznyi, hogy valamint a' Táborban, ugy itt-ís az ő rangjok meg-tartásék: ha penig vidékiek jönnének, ugymint követek, belső-Tanátsófolk és egyebek kik nem Militárisok, tehát ezek eránt. ő Főlsége Udvari-Hadi-Tanátsul a' Comendántnak léfzen intimátumja, a' Militárisoknak penig, Rangjok fzerint, kik valóságoffan a' Garnifonbul valók, a' Comendánt maga rendeli. és hogy a' nép lokat ne fárafz-tassék, egy Strázsánál több Kapujok eleiben nem állittatik: és mivel hogy a' Záfzlók regen bévett fzkás fzerint, a' Fő-Strázsára őfzve hozatnak, és a' Regementek vagy Battalliomok Compániájánál nem hagyatnak: ezekhez a' közönséges Strázsáltatáfon kívül, egy Strázsa föl-fzögezett Pagnétával rendeltetik; Maga a' Comendánt, Karakterje fzerint ha Generalis egy-Strázsa föl-fzegezet Pagnétával illeti őtett. ha penig Ó * Feld-Zaig-Maifter, tehát kettő, ugyan föl fzegezett Pagnétával.

33 A' Comendántnak mindenkor a' Strázsák mindnyájjan fegyverben állanak, ha penig Birodalma a' (Gubernójjja) nagy és a' Hele Importans, tehát a' Dob-fzó-ís hallassék: A' több Garnifonbéli Tifzteknek, ugy mint Stabalifoknak, a' Regement vagy Battalliomok Comendántjának a' Fő-Strázsákon nappal egyfzer állanak fegyverben, ha penig azon kívül még vidéki Generálisfolk jelemn volnának mindenkor: ha penig az ő Regementyekből némell Tifztek arra vannak Comandérozva, mindétig, valahányfzor azon men-

* Vid. pag. 35.

- nek; A' Platz-Majornak, mivel a' Strázsák directe tőle függenek, mindétig a Strázsák fegyverben alhatnának; de jól-tselefkzik, hogy ha ezen igafságával, moderatióval él.
- 34 A' * Feld-Zaig-Maifertül fogva, föl-felé számlálván, a Comendántot az Ordinantzra illet egy Záfzló-Tartó; ezen alúl valóknak penig egy Furir, és mindenik Regiment vagy Battalliomtul egy köz-Tifzt, ha penig a' nem volna, egy jó Gefraiter; A' Fő-Strázsán ha * Mufter-Schraiber jelenn volna. 1. Mufter-Schraiber, ha penig nem, tehát egy Furir, és ha a' Regimentnél fok Mufter-Schraiber volna. tehát a' Platz-Majornak-is egy rendeltetthetik.
- 35 Ha Feld-Marfchall-Laitinant, és ettül gradatim föl-felé valamel Fortalitium vagy-Erőllégben vagyon az utánna lévő első-Tifzt vezli tőle a' Parolát, ki az után, annak a' kinek illik ki-oztja, a' Garnifon egész mivoltát'(detalle) formállya, ugy minden nap regvel arrul a' Comendántnak raportumot ad: nem külömben a' Comendánton áll, kedve szerint a' Parolát kiadni, tflak hogy ezft obfervállya, hogy a' Gyalogok Lovafok, és az Artilleria mindenik magányoffan botsáttollék-el, és hogy a' Parola, a' Strázsákon, és ki-allított heleken (Poften) az Officiroktul előbb ki-ne-adaffék, hanem ha a' Kapuk már mind bé-vannak zárva.
- 36 A' Garnifonban lévő Regiment vagy Battalliomok, minden holnap élfolta előtt 3. vagy 4. nappal. Holnapi, és szolgálat Tabela-ját (Monat- und Dienft-Tabella) ugy minden 14. nap mulva a' Betegek Extractumát, a' Comendántnak bé-adgyák.
- 37 A' Cafarmák mindenütt tiftán tartaffanak, és minden héten kéztzer, kívül és belül a' fehér-nép által söpörteffenek, ez a' Profoft gondviselésére vagyon bizva; a' mint-is minden Nép Comendántyai, az Erőffég Comendántjának specifice megküldgyék, mit-kölletik reparálni, avagy máskép tfináltatnyi, ugy hány Agyat, és Házi-edént vettek kezekhez.
- 38 Hasonló képpen a' Fegyver-hazok, Puskapor és egyéb ** Magazi-

* Ez a' Kapitány mint egy Buchhalterje, ki rendben vett írásban, föl-tefzi miuden Tifztek és a' köz-ember, neveit, születése helét: A' Kapitánytól néki adatott pénzt a' Companiának ki oztja, a' Kapitány Correspondentiait feltattya, és a' Pafzportot, ugy az Abfchitot ő tefzi föl.

** Magazin, ez olly hel, a' hol a' Józág provifioi, Eleség, vagy Hadi Munitio tartatik. A' Hadi-Magazinum a' General Hadi Comiffariusra vagyon bizva, kinek Hadi-Comiffariusai, Proviant és egyéb Hadi-szolgai vannak.

numok, nem csak tisztn tartattnak, hanem minden jó gondviselés és vigyázással Strázsáltattnak, hogy leg-inkább a Puska-por Magazinumjához közel tűz ne-találtték: ha a' Strázsza hozzájja közel áll. Puskájja ne legyen, hanem Ugró-páltzájja (Spring-Stock) egyedül, és a midőn föl-marchiroznak, jól meg vizsgáltattnak, hogy Dohány és Tűz-szerfzam nálok ne-találtték; bátorságollabb mi-voltáért, a' közelebb álló Strázsza Patrollya oda küldetsék, hogy láthatsák, ebren van-e az ott álló Strázsza, és nem gyanakodó e'?

39 * A' Báftyák, város-Arkai, és az Erőflég, egyéb épületi, nagy fzorgalmatofsággal, tisztn-tartattnak, és meg-ne engedették, hogy valaki, a' mint-is a Strázsák föl-állittása, nem tsak azért legyen-meg, hogy a' bátorság szereztték; hanem hogy ez-is leg-inkább obferváltték.

40 A' Garnifonban, se Exercitium se penig egyéb functióra, a Comendánt hire és engedelme nélkül, fegyverrel ki-nem-köll állanyi, se Dobolnyi, se valami gyűles ne-tartatték, hanem hogy ha nékie előbb bé-mondatnék. Ugy hasonló-képpen hogy hamis lárma ne-okoztatték, mulattság kedvéért a' Dob-fzó, né hallatték: azért a' Dobofoknak, hogy Magokat exercirozhatták a' Platz-Majortul, magányos és bizonyos hell rendeltették.

41 Az Artilleria Comendántya, a' Fortalitium Comendántya-hire és engedelme nélkül, se Agyukat a' Báftyára föl-és le vonyatnyi, se taratzkokat (Böller) vagy egyéb lövő szerfzámokat ki-fűttetni, vagy-is költsön ki-adni, és hogy ha a' Garnifon erős, vagy fokbul álló, a Comendántnak ** Ordinántzul Fegyver-Mester (Büchsen-

* Ez közönséges Technicus terminuffal, Fortificatiónak, hivatik mell-is vagy Regularis, vagy penig irregularis; Regularis Fortificatio az, mellnek egy-koró Oldalai és szeglettyei vannak, a' nmt is mindenütt egyenlő erősfü, mind a' köz- (Cortne) mind vállos (Flanquen) mind penig a' ki-álló (Facies) lineájján; ezt Circulus-bé lehet kerittenyi, ugy hogy minden szegletti, annak karimajját érhetik. Az Irregularis fundamentomi szegrint épittetik-föl; de ennek se Oldalai, se penig szeglettyei nem egy-korók, a' mint hogy Circulusban fem lehet ugy includálnyi, hogy annak kerületi, minden szeglettyeit meg-érheffe.

** Ordonnance annyit téfzen, mint rendelese, törvényye, vagy parantsolattya a' Magistratusnak. A' militia között, vannak Ordinántz Lovafok, kik Quartirjokbul kimenvén, Bizonyos napokig a' Comandirozó-Tifztnél tartózkodnak, és annak parantsolattyátul függnek. Mihelelt penig Ordonántzok ki-telik, az ő előbbenyi Quartirjokra, vizfsza térnek. Ordonnance a' fegyver-vifelő embernél annyit-is téfzen, mint a' Fő-Magistratus vagy

Maiffter) adaffék. továbbá femminémü Munitió, vagy más requiritum a' fegyver-házbul a' Comendant affignatiójja nélkül ki-ne-adaffék.

- 42 Külömben ugy a' Comendánt, mint Platz-Major és Platz-Laitenant, a' Munitió és eleség Confervatiójjara elégséges fzigalmatolsággal vigyázzanak, melre nézve, ugy az Artilleria, mint Proviant Fő-Tifztyei a' Comendántnak Menftruatim a' holnap-fzámi extractufokot exacte bé-adgyák, hogy ezen idő folyáfa alatt, mi Confummaltatott, és mennyi 's minemü Statusban mind a' két-félbül még jelen-vagyon; mivel penig ez nem elégséges, azért Időrül, időre a' Comendánt a' Magazinumokat maga-megvizsgállya, hogy így maga-vifelésével a' többbit-is őfztőnozze. Hafonló értelem-mel köll lenni a' Fegyver-házrúl-is (Zeig-Haus)
- 43 És hogy Békeffég-idejében, az Erőffégek Artilleria nélkül ne-legendenek, mindenik Flancken (pag. 78. in adversis literis explicationes) a' Fortalitiom körül, két Agyu töltve legyen, egyike Glóbitsal, máfika penig apró Glóbits és vagdalt vafakkal (Cartachen) hogy az utolsóval a' közép Linea (Cortinen) a' Kapuig, a' elsővel penig a' ki-álló lineák sópörtetthefenek, mell által minden erő-fzakos bé-tsapás (Surprise és *Efcaladen) el-távoztatik és a' reméntelen ellenség a' kapuktúl, hátra tartatik.
- 44 Mi a' **Retiradát és a' Lárma-Lővéfét illeti, ez a' Comendánt jó vélekedésétfül dependeál.

Tifzt rendelés-avagy parantsolatlya, mellben rendeltetik, hogy az ő Quartirjok, nékiek a' Mund-Portióktul mit kölleffék adni, és ahoz magokat hogyan alkalmazotzfásák, hogy valami rendetlenség ne történyék, és a' Jobbágyok romláfa él-távoztattaffék.

* Efcalade, Lajtorja innepje, ez hálá-adásra rendeltetett innep, mell Genevában 12. Decembris tartatik, mivel Anno 1602, ezen nap a' Savoin Hertzegje, Geneva városát, éjjel, mesterséges Lajtorjákkal, melleket a' Franciák Efcalierfnek neveznek tsak nem meg-hágta, azért ill-mesterséggel a' bátyák meg-hágása Efcaladenek, hivatik.

** Retirada a' Militiánál az, midőn a' Comandirozó-Tifzt, előtte vagy mellette erős ellenségét láttya, melle nagy veszedelmét fzem-látomáft tapafztallya meg-űtközik, azért okofsággal és Manirával népét hátra vonnya, és magát vagy az egész-Armádával egyben vefzi, vagy az Agyuk Lővése olá, batorságban feregét helhezteti. Illy okos Retiradával élt Anno 1695. az öreg Vaudemont Fejedelem, a' Belgiumban. Anno 1704. a' Saxoniai Generalis Schulenburg, Lengyel-orfzágbán: Eugenius Hertzeg bölts-hada-kozáfirul nem emlékefvén.

- 45 Továbbá való, hogy a' Comendántnak teljes hatalma legyen, minden a' Garnifonban, ugy a' Strázsán, mind az Uttzákon lévő, vétkes Hajdú, vagy Lovasokat Ariftomban vitettnyi, és azokat 24. óra el-folása alatt megbüntettnyi, és ha a' Circumstantia magával ugy hozná. Hadi-Törvent-is reá tartattni; de még-is ezen prærogativával úgy éllyen, hogy a' Regimenteknek heles-ok ne adallék ez eránt a' panaszra, kik idő el-folta után, émbereiket a' Strázsáru el-vitellék, és a' Comendánt ítélete és így illen exceffivus Hajdú vagy katonák, általa tovább a' Strázsán meg-ne tartaffanak.
- 46 A' Foátalitiu Comendántya kötelessége Generáliter az, hogy a' néki adatott instructióban stricte el-járjon, az alatta lévő Garnifon főn-tartásáru, Izorgalmatos gondot-vifellyen, a Tifztek tsöndes és engedelmessen bánnyék, és azokat Comandirozza: a' Népet héjjában-való munkával és számtalan Izükség-nélkül való vigyázás vagy Strázsával. Bereitschaft és Comandóval ok nélkül ne fárasztza, ugy annál inkább azokat maga Udvari vagy privat Izogálattyára ne hajtsa. A' Regimentnek Privilegiumja ellen, semit el ne kövellén, minden Dolgokban jó maga-vifeléft és rendeléseket tartson; az alájja adattattaknak jó példával légyen: minden engedetlen fősvénség, és Duzskalkodáft el-távoztalla: avval a' mi ötet illeti, meg-elégedgyék: a' Polgár, vagy várofiakat az ő elefegereskedés és utazáfokban ne-gátollya; hanem a' mennyire lehett-séges azok kedvét kerelle. In Specie arra vigyázzon, hogy fenkinek, ki nem Militaris, Strázsa Szálláfa eleiben ne adallék: hasonlóképpen a' Fő-Hadi-Comiffariusnak, és egyéb hasonló Militarius-fzeméleknek, midőn a' Strázsa előtt, által-mennek, a' fegyver ne præsentáltosfék; még annál-inkább a meg-neveztek, ugy a' több kis-General-Stebalis, fzemélek, és az alatt levő Tábori Doctor, Barbél, Temetésekhez nép, ne Comandiroztaffék, vagy azok és Hitves-Tárfok teftye a köz-Tifztek által ne-vitellék. Ellenben teljes szabadtsága légyen a' Garnifonnak, Regimenteknek és abban lévő Fő és köz-Tifzteknek, köz-redeknek, etel és itallal kedvek fzerint, magokat provideálni, és így fenkinek meg ne prarantfoltafsék, hogy itt vagy amott szerezzen magának.
- 47 A' Platz-Majór mindétig vigyázással légyen, mind azokrúl, mellek a Strázsákon, és a' Városban történnek, nem tsak a Izokott időben, hanem azon kívül-is, ha Izükség magával ugy hozná, irrás és Izó-által váloftott (Raportumot) adgyon: a' Garnifon Tifzteivel jó egyeffégen éllyen, és azokat illy jó móddal, hivatallyok vég-

ben-vitelére ösztönözze, hogy ha Strázsajok-és ki-állított heleben (Poften) köteleffégek szerint, mindeneket végben nem vífznek, azonnal a Comendátnak meg-mondgya, hogy így, ez által a' Nép Comendántyait, kik a' Garnifont formályák, kötelezze, hogy Tifztyeiket hivatalyokra sőréngellék: és valamint ez-előtt jelentetett, a' Comendántról, ugy leg-inkább a' Platz-Májor, fe a' fegyvervifelő, fe a' városi ember ellen, Paffió vagy irigységgel ne-legenden, vagy-is engedetlen Uzsorájját ne mutalla; hanem inkább fzelidtség és tsöndéfféggel mindeniket hivatalyában meg-tartson, hogy így mind a' két féletül bötsületben tartaffék, mellben a Garnifonnak nagy fortélya vagyon. Mindeneknek fölötte, minden estve, mind azokrul, mellek a' Garnifonban történtek, a' Comendátnak irva bé-jelentéft, Strázsza Tzedulával (Wacht-Zettl) együtt adgyon, melly regvel-is, miheleft a' Strázsák föl-váltottanak, meg-légyen.

- 48 Továbbá, a' mi a' Platz-Májor köteleffégét vagy hivatalát illeti, tehát a' midőn ezen Tifztséget el-nyeri, ő-Főlsége Udvari-Hadi-Tanácsátul nékie Oktatás adatik, hogy mihez kölleffék Magát alkalmaztattni, ez mind ezeken föllül, leg-inkább azon áll, mint a' Comendánt az idő mivoltához és előadandó Conjuncturákhoz képeft, a' Platz-Májor hivatalyát, szükségesnek itéli lenni, mellhez-is, ugyan alztat: böltis elméjje szerint, igazgazgalla.

A' Hadi Törvény ARTICULUSSAI.

- 1 Eleinten, a' Mi Hadi-Népünk. Nékünk Magyar és Tfeh-Ország-Királyának és egézf-Birodalminknak magát, le-kötelezze, fogadgya és megesküdgyéek, hogy Nékünk és Országinknak hiven szolgál: a' Mi-tülünk eleikben adatott Generalisnak, Oberfternek és Tifzteknek, kiket mi rendölünk, engedelmeskédik, és valamit ök, a' mi és Országink ellenségi ellen parantsolnak, végben vífzi, es magát ugy viseli, mint bötsületes Hadi néphez illik.
- 2 A' ki pártot út, árúlkodik, vagy abban meg-tapafztaltatik, ez illyetén, minden kegyelem nélkül, az életét el-vészeti.
- 3 Ki az ő Tifztyének, a' Comandó dolgokban, ellent áll, és annak nem engedelmeskedik, élete el-veszfzen.
- 4 Minden hadi-ember, Iftentelen szavaktul és Tfelekedettül magát ójja, és a' Győződelmet az ellenség ellen, az Iftentül kérje, ugy ha az Ifteni-szolgálatra doboltatik, meg-jelennyék, el-se-is mulla: ha pedig valaki káromkodik, vagy Iftenlenséget él-követ,

- teftében és élete el-vezftésével, megbüntetteffék az Oberfter, vagy a' Törvény ítélete fzerint.
- 5 A' Markotányofok, kik Ifteni-fzolgálat, alatt, bort, fzört vagy Éget-bort, Pálinkát árúlnak, az illen italok tőlök el-véteffenek, ezen föllül vagy pénzkárával, vagy másképpen meg-büntetteffenek.
- 6 Minden Hadi-ember, fegyverére jó-gondot vífellyen, és afztatt fe fel ne adgya, fe penig el ne zálogítsa, nagy büntetés alatt.
- 7 Duellum, vagy viaskodás, fe a' Tízftek, fe köz-nep és fzol-gálatban lévök által élet el-veftése alatt, végben ne vítetödgyék.
- 8 Ugy azok-is, kik fecundánfok vagy a viafkodók fegittöi, keményen meg-büntetteffenek.
- 9 Minden gyilkofágok, ember-öléfeK, Halállal büntetteffenek-meg.
- 10 Minden Íftentelen-gonofz-tfelekedetek (Malefítz-Thaten) a' kínos-halálos-törvény rendeléfe fzerint az Orzfágoknak, meg-büntet-tellenék.
- 11 Parázñaság, förtelmellég, kurvaság és a' Terméffet ellen lévö fzüzetlenség, az Orzfágok kínos Törvénye rendeléfe fzerint, meg-bünterteffék.
- 12 Semmi-némü kurva, fe a' Táborban, fe a' Quartirban, Garni-fonban rendölenöd büntetés alatt ne tartaffék.
- 13 Lopás, tolvajság ugy a' Tábor mint Garnifonban, keményen megtiltaffék: ollatén Tolvajságok, mellek vízfza-térittettnek, vagy azok vízfzatérittésére ut, és mód mutatott, a Delictum circum-ftantiájja fzerint, a' Hadi-Törvény ítélete-képpen, leg-alább kemény fogsággal, vagy Utzán futás-vezfzfözés által, meg-büntetteffék.
- 14 Kik az Artilleria, Munitio, fegyver, kéfsület és elzköz tár-házát, item Profont és Tár-fzekereket meg-lopják, ítélet fzerint halállal meg-büntetteffenek.
- 15 Ha egy pajtás a' máfikat vagy fzolga, Urát meg-lopja, ítélet rendeléfe fzerint, föl-akafztaffék.
- 16 A' jó-akarónk és jó-barátink Orfság 's-józfágaiban, ki gyujto-gat, és éget, tüzzel büntetteffék meg.
- 17 Házok, Defzkábul-tfinált kerületek, fővények és gyümölts-fák, fe le-ne-töreffenek, fe meg ne károfitatffanak; hanem ha az el-kerülhetetlen fzükség magával ugy hozná.
- 18 Ki fzántó-földeket, Réteket, kerteket akartva el-ront, adandó ítélet-fzerint, meg büntetteffék.
- 19 Uton-fofztók, gyilkofok, kerékben töreffenek.
- 20 Mell-tíft az illetén fofztásbul, réfzesül, mint uton-fofztó és gyilkos, megbüntetteffék.

- 21 Minden nyilvanságos erőszak, halállal büntetteffék.
- 22 Ugy azok-is, kik az illeténre másnak utatt nyitnak, hafouló-
képpen megbüntetteffenek.
- 23 Ha ki máfikat fzdigya és böfttelenitti, pénz le-tételével, és
megkövetéffel meg-büntetődgyék.
- 24 Ki hamiffan eskűszik, annak a' két-ujja el-vágaffék.
- 25 A' Bofzorkányság Tűzzél büntetteffék.
- 26 Ki a' valóságos és tífztességes Comandónak ellent áll, ugy, mint
a' Pártütő meg-büntetteffék.
- 27 Senki élete vezetés alatt, gazdáján ne erőszakoskodgyék.
- 28 A' minemű szállás vagy hell, Furir által kinek-kinek rendel-
tetik, nagy büntetés alatta avval meg-elégedgyék.
- 29 Senki, akárki légyen, az Erőffégen vagy bé-fántzoláfon máfutt
ki ne járjon, hanem a' fzikott kapukon és helen, élete el-vez-
tése alatt.
- 30 Senki a' Táborban, vagy Garnifon és Erősségben, Kapitánnya
hire nélkül, Companiájjátul, étzakán által, ki-ne maradgyon, élete
el-veztetése alatt.
- 31 A' mell Dobos Companiájjátul el-áll, bötsülete el-veztetésével
a' Regimentül, él üzetteffék.
- 32 Ki az ő Strázsáját el-mulattya, vaffal és lántzos-bilintfel, ugy
viz és kenyérrrel, vagy a' Circumstantia fzerint, büntetteffék.
- 33 Ki rézegen a' Strázsára föl-áll, Vaffal és bilintses lántzal
büntetteffék, vagy-is, bötsülete el-veztetésével a' Regimentül el-üzet-
teffék.
- 34 Senki, minek-utánna a' Strázsák föl-állittattak, ne merézfely-
lyen, kiáltáffal, viaskodáffal vagy lövéffel, lármát tfinálnyi, élete
el-veztetése alatt.
- 35 A' Tífzt, ki a' Mezőnn, Táborban, Garnifonban, Báftyákon,
és ki-állított Strázsra helen, valamell Erőffégnek, Strázsára állit-
tatott, jó rendeléseket tegyen, és arra vigyázzan, élete el-vez-
tése alatt.
- 36 Minden a' Strázsákat, érdemek fzerint bötsüllye, ki ez-ellen
vét, keménnyen meg-büntetteffék.
- 37 Ki a' Strázsára mér támadnyi, és arra kezét emelni élete el-
vezteffék.
- 38 Ki a' Patrollára fegyverét fogja, vagy fzegezi, élete el-vez-
tetsék.
- 39 Ki Strázsáján el-alufzik, akár Tábor, akár Garnifonban, vagy
minek előtte föl-váltattnék, helérül el-megyen, agyon-lövetteffék.

- 40 Hafonló büntetés alatt légyen a' Tifzt-is, ki vifitalláskor Strázsján nem találhatik.
- 41 Ki az Ellenséggel correspondeál, vagy hartzolnyi 's-viaskodnyi nem akar, mint párt-ütő és árúlkodó, meg-büntetteffék.
- 42 Ha valamell Erőffég, (mell az ellenségtől környül vétetett) Comendántya, valamely Tifztyei vagy hajdui és lovafi súsóságait észre-vennéi, hogy a' föl-adásrul szollanának, tehát azt, vagy azokat, félre vitelfe.
- 43 Ha valamell Comendánt, reá bizatott Helet 's Erőfféget, földgya, életét él-vezlti, és a' köz-nép közül, ha annak oka; Mindenik tizedik megöleffék, a' többi solmáknak tetetteffenek.
- 44 Az el-fzaladott, vagy által-futók, ha meg-ragadatthatnak, föl-akafztattaffanak.
- 45 Ki fulos-okok nélkül, ha-fzokás szerint doboltatik Companiájánál nem találhatik, vaffal és bilintfes lántzál meg-büntetteffék.
- 46 Minden párt-ütők, árúlkodók és azoknak fegittői, kegyelem nélkül fölakafztaffanak.
- 47 Ha ki valamell szót-éjt, mellbül pártütés kővézkedhetne, a' dolog mi-voltához képeft, élete el-veztessék.
- 48 Mi egézf feregek, vagy Companiak az ütközetben köteleffégeknek eleget nem tefznek, azok tifztyei, ha annak okai, bősületek és életeket elvezltik.
- 49 Ha penig a' köz-népet illeti, a' vétkeffek közül mindenik tizedike föl-akafztaffék, a' többi penig a' leg-vezedelmeffeb helre Comandiroztattassanak.
- 50 Azon Záfzlók vagy feregek, kik mezei Sántzok és Redouttájokat elhadgyák, minek előtte 3. Oftromot ki allottak, és fegittségek nem érkezett, fe a' nép vezedelme még nem láttott, hasonló módon meg-büntetteffenek.
- 51 Ha egézf fereg pártot-ütött vólna, azok 6. hét alatt, háromszor Citaltassanak, és azoknak bátorságos késerés igéteffék és meg-is tartaffék, ha magokat menthetik, jó a' jó, ha pedig nem, tehát mindenike, ha meg fogattatik, föl-akafztaffék.
- 52 Ha a' Battallia vagy Tsatára kél a' dolog, fenki ne prædálylyon, hanem ha az ellenség tellefféggel meg-verettett vólna, k' ez ellen vétkezik, minden confideratió nélkül, Tifztyétül fegyverrel által veretteffék.
- 53 Minden Rabok a' Generalitáfságnak adattaffanak, itélendő büntetés alatt.
- 54 Se Obester, fe Oberft-Laitinant, fe Fő-Strázsa-Melter fe egyéb

Tifztek, Hajdúi vagy alatta valóik fűzetését, részit, profuntyát, és több a' félet, meg ne tartóztassák, ki ez ellen vétt. az Tifztsége és bõtsületitül meg-fofztatik, ugy el-kerülhetetlen meg-büntettetik.

- 55 Mell Kapitány a' Mufrát meg-tfalta, az, mint bõftelen, Tifztségétül meg-fofztattaffék, és mint hamis hitü, meg-büntettették.
- 56 Ha az ütközet vagy egyéb Occasiókban, némellek el-estenek, azoknak nevei azonnal a' Generalitáságnak hirül adafsznak.
- 57 Egy Kapitánynak fe legyen szabad, a' Generalitás hire nélkül. Hajdút szabadon bottsáttanyi.
- 58 Senki, fe Fő, fe alatsen renden levő, akár ki legyen az, ne merézfellyen ezen Articuluffaink ellen vétkezettett, tsalárdul és tudva föl fogadni, tartóztattni, és el-rõjteni, bõtsületi és Tifztsége, vagy-is élete el-vefztése alatt.
- 59 Hogy ha szükséges volna, hogy ezen Articulusokhoz több tétettnek, vagy meg-változtattattnék, és az ugy, mint ha ezen Articulusokban volna, meg-tartaffék.
- 60 Ezen Articulusok, hogy mindeneknél tudva legyenek a' Regimentek és Companiáknak, valahányszor szükségesnek láttattnak lenni a' Regiment Auditor, vagy Törvény Iró-Deákja által, el-olvaftaffék.

Közli: Dr. SZENDREI JÁNOS.
